

Kerstgemis

Monica Haak

Kerst is kut.

Gefrustreerd trap ik mijn dekbed van me af, ga op de rand van mijn bed zitten en luid met een kreun van frustratie de nieuwe dag in. Het is 25 december en ik ben bij mijn opa en oma in Oostenrijk. Ze wonen in een groot hotel dat ze runnen: Hotel White, naar onze achternaam. Het hotel ligt midden in een groot skigebied in de bergen.

Ik trek mijn rendiersloffes en dikke, wollen vest aan en loop naar het raam. Ik schuif het gordijn opzij en kijk naar het dikke pak sneeuw dat de wereld in een witte waas heeft veranderd. Het is elke dag hetzelfde liedje. In de verte gaan de skiliften al omhoog met toeristen of plaatselijke bewoners die zich gaan wagen aan een afdaling en daarna de après-ski induiken of zich met warme chocolademelk voor de openhaard gaan settelen. Ugh.

Ooit was ik ook zo... Ik draaide de CD van Michael Bublé al grijs in september, ik keek elke kerstfilm die ik kon vinden op Netflix en ik was altijd enthousiast als we bepakt en bezakt met de auto richting opa en oma gingen in december. Elk jaar gingen mijn broertje Tommy en ik met onze ouders naar Oostenrijk voor de winter, tot nu. Dit jaar hoeven we niet te gaan, want we zijn er al. Sterker nog: we zijn er sinds afgelopen winter niet meer weggegaan. Vorig jaar is er op tweede Kerstdag een verschrikkelijk ongeluk gebeurd met een lawine, die naast menig skiër ook onze ouders het leven heeft gekost. Sindsdien wonen Tommy en ik hier in het hotel en... Nou ja, ik hoef denk ik niet uit te leggen dat ik geen enkele intentie heb om vrolijk Kerstmis te gaan vieren dit jaar. Kerst draait om familie en gezelligheid, maar mijn familie is niet langer compleet, dus het gaat allesbehalve gezellig zijn.

‘Sofie!’ roept mijn broertje en hij timmert met zijn vuisten op mijn deur. ‘Sofie, kom je beneden? Opa en oma vragen naar je!’

Mijn broertje is tien jaar en het frustreert me hoe hij zich verheugd heeft op de kerstdagen. Begrijp me niet verkeerd, hij is ontzettend verdrietig geweest na de dood van onze ouders, maar toch kan hij Kerstmis los zien van het ongeluk. Hij wel...

‘So-fie!’ roept mijn broertje opnieuw en ik trek met een geïrriteerde blik de deur open. Mijn broertje omhelst me. ‘Het is al lunchtijd, slaapkop! Opa en oma vragen naar je, kom!’ Hij rent enthousiast de grote, ronde wenteltrap af naar beneden.

Ik zucht en volg mijn broertje. De centrale hal van het hotel is volledig versierd in kerstsfeer. Er staat een kerstboom van zeker drie meter hoog. Het hotel heeft een erg hoog plafond en ik vond dat vroeger altijd prachtig. De boom leek oneindig ver door te gaan, maar nu vind ik het maar overdreven. Wat moet je met een drie meter hoge kerstboom? Je breekt je nek als je een poging doet om hem helemaal te kunnen zien.

‘Guten morgen, Sofie,’ zegt mijn opa als ik onze familieruimte binnenloop, die niet toegankelijk is voor bezoekers van het hotel. ‘Of moet ik zeggen: goedemiddag?’

‘Hé,’ zeg ik tegen mijn opa.

Hij geeft me een kus op mijn wang. ‘Kom, Liebling. Oma en ik hebben een verrassing!’ Mijn opa loopt bijna net zo enthousiast weg als Tommy, behalve dan dat hij acht keer zo oud is, dus zijn enthousiasme wordt gedempt door zijn stroeve ledematen.

Een zoete lucht van chocoladebroodjes, kaneelkoekjes en kruidenthees komen me tegemoet. Ik houd de mouw van mijn vest tegen mijn neus. Ik volg mijn opa en zie mijn oma en broertje op de grote

rode, fluwelen bank zitten, voor de televisie. Mijn oma heeft een kop dampende chocolademelk vast en mijn broertje bijt genoeglijk een hap af van één van oma's zelfgebakken kerstkoekjes.

'Sofie, Schatz, kom. Ik dacht dat het wel leuk was om met zijn allen iets te kijken,' zegt mijn oma en ze klopt op de bank.

Mijn opa gaat zitten en ik neem plaats naast hem. Oma klikt op *Play* op de afstandsbediening. 'Wat gaan we kijken? Een kerstfilm uit de prehistorie?' vraag ik nors.

'Sofie...' begint mijn opa.

'Anton, het is oké,' zegt oma snel tegen mijn opa. 'We gaan iets moderns kijken, Schatz,' richt ze zich tot mij. 'Laat je maar verrassen en haal die mouw voor je gezicht weg.'

De video begint en ik herken hem meteen. Ik voel een steek in mijn hart en kijk verschrikt naar het televisiescherm.

'Tommy! Tommy, kom eens!' roept de dertien jaar oude Sofie in de video. De acht jaar oude Tommy verschijnt in beeld gekleed in zijn sneeuwpop-onesie en met zijn rendierknuffel onder zijn armen geklemd. 'Ik heb kerstkoekjes en *The Grinch* staat klaar op TV, kom je meekijken?'

'Ja!' roept video-Tommy. De camera zoomt in op de Tommy en Sofie van twee jaar geleden, die naast elkaar in bed kruipen en aan de kerstkoekjes beginnen. Op de achtergrond hangen kerstlichtjes over de muren en langs de kozijnen. Door het raam heen is vallende sneeuw te zien. De camera verschuift naar een vrouw van middelbare leeftijd.

'Wil jij nog iets zeggen, lieverd?' hoor ik mijn vaders stem aan mijn moeder vragen en een brok vormt zich in mijn keel bij de aanblik van mijn moeder. Levend, lachend, blozend. Ze pakt de camera over van mijn vader en brengt hem in beeld. Mijn stoere vader die nooit ergens bang voor was. Mijn lange, brede vader die Tommy en mij altijd op zijn schouders droeg, of optilde en in het rond zwierde. De zwarte krullen van mijn vader vallen voor zijn ogen en lachend blaast hij de krullen aan de kant. Hij trekt een gekke bek en mijn moeder schiet in de lach.

'Pap, doe niet zo raar,' zegt de dertienjarige Sofie gekscherend en dan barst ze in lachen uit. Ik kijk naar hoe mijn twee jaar jongere ik opstaat en op mijn vader afrent. Video-pap tilt zijn dochter op en houdt haar dicht tegen zich aan.

Mijn lip begint te trillen en abrupt sta ik op. Ik kan het niet langer aanzien. Wat dachten opa en oma nou? Leuk, samen een video kijken? Willen ze dat ik weer instort of zo?

'Sofie,' begint mijn opa, maar ik wil het niet horen.

Ik ren zonder iets te zeggen naar boven. Ik kleed me om en hoor hoe opa en oma voor mijn deur staan en erop kloppen. Ik negeer ze. Mijn blik verschuift naar de sneeuwbol op mijn bureau. Dit was een kerstcadeautje van mijn ouders toen ik nog jong was. Hotel White, het hotel van opa en oma, is te zien in de sneeuwbol. Toen ik klein was dacht ik altijd dat de sneeuw in de bol eeuwig zou dwarrelen, maar tot mijn teleurstelling kwam ik erachter dat je dat zelf in werking moest zetten door de sneeuwbol te schudden. Mijn vader zei toen nog dat de sneeuwbol misschien ooit uit zichzelf zou gaan sneeuwen, maar ik weet nu dat hij een grapje maakte. Sneeuwballen sneeuwen niet uit zichzelf.

'Sofie, alsjeblieft,' zegt mijn oma smekend, terwijl ze op mijn deur klopt.

Ik gris de sneeuwbol van mijn bureau en stop hem in mijn rugzak. Met een ruk doe ik de deur open en tref mijn opa, oma en Tommy voor de deur aan. Hun ogen worden groot van schrik als ze de woedende blik op mijn gezicht zien.

'Laat me met rust,' zeg ik stellig, vechtend tegen allerlei gevoelens die ik liever niet heb. Ik wil het niet meer voelen, het is een jaar geleden.

'Sofie, je oma wilde alleen maar terugblikken op de fijne momenten samen toen je ouders er nog waren.' Mijn opa steekt zijn hand uit en plaatst hem op mijn schouder.

Ik kijk ernaar en voel hoe de tranen zich samenscholen in mijn ooghoeken, maar ik wil niet dat ze me zien huilen. Ik wil niet meer huilen. Ik heb genoeg gehuild. ‘Het was me al lang duidelijk, hoor,’ zeg ik snibbig, ‘dat Kerstmis zonder pap en mam nooit meer zo gezellig gaat zijn als in de video. Dat had je me echt niet hoeven laten zien.’

Ik storm langs ze heen naar beneden. Ze volgen me op de voet, tot we bij de voordeur aankomen.

‘Sofie, je bent echt niet jezelf!’ roept mijn oma, precies op hetzelfde moment dat mijn opa roept: ‘Waar ga je naar toe?’

‘Ik ga naar buiten. Een stukje lopen, weet ik veel. Weg hier. Weg van deze plek.’ Ik pak de deurklink vast.

‘Alsjeblieft, Sofie, zo ken ik je helemaal niet. Je bent altijd zo’n lieve meid en nu lijkt je wel veranderd in een...’ Mijn oma zoekt naar woorden.

‘In een wat?’ daag ik haar uit.

‘In een Grinch,’ fluistert mijn broertje.

‘Wat zei je, Tommy?’ vraag ik geïrriteerd.

‘Het is zo!’ roept Tommy dan uit, in een dappere opwelling. ‘Je verpest Kerstmis voor ons allemaal!’

Die uitspraak doet pijn, maar ik laat het niet merken. ‘Kerstmis was al verpest toen de lawine pap en mam vermorzelde,’ zeg ik en ik zie mijn opa en oma ineenskrimpen. ‘Ik snap überhaupt niet hoe mensen dol kunnen zijn op kerst. Ik bedoel: wáárom zou je één keer in het jaar aardig zijn voor je familie en tijd met elkaar doorbrengen? Dat moet je het hele jaar toch gewoon doen? Wat is dit voor nep gedoe? Alsof ik uitgerekend nu ineens leuk en gezellig moet gaan doen. Nou, ik heb er geen zin in. Kerst is voor dierbaren en die van mij zijn vorig jaar gestorven.’ Ik trek met een ruk de deur open en een koude, met sneeuwvlokken gevulde windvlaag raast naar binnen.

‘Maar het draait niet altijd om jou!’ roept mijn opa woedend uit. Hij kucht even als hij de impact van zijn uitspraak op mijn gezicht ziet. ‘Ik bedoel, er zijn nog steeds mensen die om je geven en om wie jij geeft. Mag ik hopen?’ Dit laatste klinkt meer als een vraag.

Het draait niet altijd om jou! De uitspraak van mijn opa herhaalt zich in mijn hoofd. Precies die woorden gebruikte mijn vader, voordat hij en mijn moeder de berg op gingen om te skiën. De laatste keer dat ze de berg op gingen, voor de lawine ze meenam. Mijn ouders en ik maakten ruzie over dat ik de feestdagen liever met mijn vrienden wilde vieren dan keer op keer afgezonderd bij mijn opa en oma te moeten gaan zitten. Mijn moeder zei dat familie belangrijk is en dat de kerstdagen daar speciaal voor zijn. Ik riep dat ik een eigen leven heb en dat ik vond dat ik zelf mocht bepalen hoe ik mijn tijd indeelde. *Het draait niet altijd om jou!* riep mijn vader toen keihard. *We hebben het hier laten over.* Dit was het laatste wat hij zei, maar we hebben het er nooit meer over kunnen hebben.

Lang onderdrukte emoties zoeken hun weg naar boven, maar ik weiger ze toe te laten. Ik ren naar buiten en kijk niet om. Ik ren de piste over naar de stoeltjeslift en laat me helemaal naar de top van de berg brengen. Ik ren weg van de toeristen en als mijn benen me niet langer kunnen dragen, laat ik me eenzaam en alleen vallen in het pak sneeuw. De tranen laten zich nu niet langer tegenhouden en rollen over mijn wangen, waar ze bijna direct door de wind afkoelen. Het is een donkere dag vandaag. De lucht lijkt mijn gevoelens te weerspiegelen. Het hele landschap is gehuld in een witte deken, maar het ligt er grimmig bij.

Ik heb een eigen leven! Ik mag zelf bepalen hoe ik mijn tijd indeel! Ik wil niet elk jaar verplicht naar opa en oma, ik wil feesten met mijn vrienden.

Mijn eigen woorden van een jaar geleden gaan door mijn hoofd.

Het draait niet altijd om jou! We hebben het hier later over.

Later... Ik begraaf mijn gezicht in mijn handen als de laatste woorden die ik tegen mijn ouders heb geschreeuwd zich aandienen. *Ja, ga maar weg! En kom vooral niet terug!*

Een windvlaag doet me bibberen en mist trekt op. Ik knijp met mijn ogen om door de mist heen te kunnen zien waar ik ben, maar ik herken dit gebied niet. Hoe ver ben ik gerend? Het is ineens zo mistig dat ik nauwelijks nog iets kan zien, alleen mijn rugzak.

De rugzak.

De sneeuwbol...

Ik haal de sneeuwbol uit mijn rugzak en schud ermee. Sneeuw dwarrelt op het hotel van mijn opa en oma en ik voel een steek in mijn hart. Kerst zonder mijn ouders is gewoon niet meer hetzelfde. 'Ik mis jullie,' zeg ik. Het komt eruit als een fluistering.

'Wij jou ook,' klinkt het en ik kijk angstig om me heen.

'Wie zei dat?' vraag ik voorzichtig.

'Sofie,' klinkt het rechts van me en ik breek bijna mijn nek door de snelheid waarmee ik mijn hoofd omdraai naar de bron van het geluid.

'H-hallo?' vraag ik, mijn stem klinkt bibberend.

Het enige wat ik zie is mist. Maar, de mist ziet er bekend uit. Hoe gek dat ook klinkt.

'Sofie,' klinkt het nogmaals en het is dat ik al zit, anders was ik zeker omgevallen van wat ik zie.

'Pap?' vraag ik als ik in de mist die ik voor me zie duidelijk mijn vader herken. Hoe kan dit?

'Ja, lieverd,' zegt mist-pap en ik begin opnieuw te huilen.

'Kun je mij horen? Hoe kan het dat je hier bent?' vraag ik.

'We zijn hier omdat jij ons nodig hebt,' hoor ik de stem van mijn moeder zeggen en dan zie ik haar in de mist naast mijn vader.

'Natuurlijk!' roep ik uit. 'Ik zal jullie altijd nodig hebben! Ik kan dit niet zonder jullie! Kerst is verpest!'

'Dat is niet waar,' zegt mijn vader streng. 'Opa en oma zijn er nog steeds en je broertje ook. Zij zijn je familie. Je mag hen nooit vergeten. Zelfs niet nu wij er niet meer zijn.'

'Juist niet nu wij er niet meer zijn,' vult mijn moeder aan. 'Ze hebben jou nodig, maar jij hen net zo goed.'

'Ze willen me vast niet meer zien,' zeg ik met een opborrelend schuldgevoel.

'Natuurlijk wel,' zegt mijn moeder.

'Maar ik ben echt onaardig geweest,' breng ik er tegenin.

'Elke dag krijg je weer de kans om goed te maken wat je verkeerd hebt gedaan. Mensen die van je houden geven je daar de ruimte voor. Ze houden van je, Sofie. Ga alsjeblieft terug naar huis.' Mijn moeder steekt haar hand uit en ik wil hem vastpakken, maar mijn hand gaat dwars door de mist heen.

'Hoe kunnen jullie nog tegen mij praten nadat jullie door mijn schuld dood zijn?' Mijn stem klinkt bijna piepend.

'Door jouw schuld? O, Sofie, nee. Alsjeblieft, denk nooit dat iets hiervan jouw schuld is,' zegt mijn vader medelevend.

'M-maar ik zei dat jullie nooit meer terug moesten komen en... Nou ja,' zeg ik en ik snik. 'Jullie kwamen echt niet meer terug.' Ik voel hoe ik instort. 'Ik wil jullie gewoon vasthouden, al is het nog maar één keer. Zeggen dat het me spijt, dat ik nooit zulke dingen had mogen roepen.'

'Iedereen roept wel eens dingen die niet gemeend zijn. Het is oké, schat,' zegt mijn moeder.

'Ik mis jullie zo erg. Zo enorm, onwijs erg.' Ik huil hartverscheurend en voel me plotseling onwijs eenzaam.

'Wij missen Tommy en jou ook, lieverd,' zegt mijn vader en zijn stem breekt.

‘Onwijs veel,’ stemt mijn moeder in. Dan wijst ze naar de sneeuwbol. ‘We zullen altijd dichtbij zijn, dat weet je toch, hè? Je zult nooit echt alleen zijn.’

Ik kijk naar de sneeuwbol en veeg met mijn handschoen de tranen en het snot van mijn gezicht weg. ‘En nu? Hoe moet het nu verder?’ vraag ik, maar als ik opkijk is de mist opgetrokken en staat er een lange, dunne man voor mijn neus.

Een échte man, geen mistillusie.

‘Hoe moet ik dat weten?’ vraagt de man.

‘W-wat? Wie bent u?’ vraag ik geschrokken en ik sta abrupt op. Ik klop de sneeuw van mijn kleren en kijk argwanend naar de man. Iets in zijn aanwezigheid voelt niet goed.

‘De Grinch, nou goed?’ zegt hij cynisch. Dan begint hij te rillen.

‘Gaat alles goed met u?’ vraag ik.

‘Jij hebt de afgelopen tien minuten tegen jezelf lopen praten en je gaat vragen of ik in orde ben?’ vraagt de man en zijn mond vertrekt in een streep.

Het valt me ineens op dat zijn ogen rooddoorlopen zijn. ‘Woont u hier?’ vraag ik. *Stop met vragen stellen, Sofie. Die man is misschien wel gevaarlijk, ga weg!*

‘Ja, ik ben dol op sneeuw.’ De man trekt één mondhoek op en kijkt me veelbetekenend aan.

‘O,’ zeg ik verwonderd. ‘Dan heeft u een perfecte plek uitgekozen om te gaan wonen. Waar eh... woont u precies?’

‘Niet dat soort sneeuw, kleintje,’ zeg hij en hij haalt een zakje met wit poeder uit zijn zak. ‘Dit soort sneeuw.’

Ik herken de inhoud van het zakje meteen als cocaïne en zet een paar stappen achteruit. ‘Ik eh, denk dat ik maar ga.’

‘Kerst vieren met je familie zeker?’ De man snuift. ‘Kleine Tommy wil ook kerst vieren, maar dat is voor hem verpest.’

‘Pardon?’ *Hoe kent deze rare man mijn broertje?*

‘Mijn ouders zijn doodgegaan en mijn zus weigerde sindsdien nog kerst te vieren. Zij heeft het voor iedereen verpest.’ De man staart in de sneeuw, mij volledig negerend.

‘Hoe kent u Tommy?’ verduidelijk ik.

‘Dat ben ik. Tom.’ De man, Tom, grijnst en ik huiver als ik zijn gebit zie. Een paar tanden missen, anderen zijn verkleurd of hebben etensresten ertussen zitten. ‘Wil je ook wat sneeuw voor je teruggaat naar je familie?’ Tom rilt weer, vast omdat hij toe is aan zijn volgende dosis.

Ik schud mijn hoofd en zet nog een paar stappen naar achteren. *Rennen, Sofie!*

‘Wat kijk je bang, kleintje. Ik ga je waarschijnlijk niets aandoen, tenzij je geld bij je hebt. Ik heb dringend geld nodig.’ Hij zet een stap naar voren en ik neem mijn besluit.

Ik heb nog steeds geen idee waar ik naar toe moet, maar ik draai me om en ren zo hard als ik kan de besneeuwde berg af. Ergens halverwege struikel ik en ik glijd met een rotvaart naar beneden. De sneeuwbol vliegt uit mijn handen. Mijn lichaam komt met een klap tegen een rots aan, maar ik glijd daarna gewoon verder de berg af. Ik schreeuw het uit als pijn door mijn rechterarm schiet. Ik ben mijn oriëntatie kwijt en er zit sneeuw in mijn mond.

Ik ga dood, spookt het door mijn hoofd.

Is dit wat mijn ouders meemaakten toen ze onder de lawine werden bedolven? Gaat het voor mij hetzelfde eindigen?

Wat gaat het van mijn broertje worden zonder mij? Wordt hij dan net zo als Tom?

Je verandert in een Grinch! riep Tommy tegen me. Hij heeft gelijk. Ik verpest Kerstmis voor iedereen. Ik ben net zo erg als Scrooge...

En dan ineens heb ik een hele gekke ingeving. De kerstvideo over het verleden, mijn ouders over de huidige situatie en Tom als waarschuwing voor de toekomst...

Ik bén Scrooge.

Dit wil ik niet. Ik wil veranderen. Ik kan veranderen! Ik knijp mijn ogen dicht. In het kerstverhaal wordt Scrooge wakker en bleek het allemaal een droom, toch? Ik open mijn ogen, maar ik ben niet in mijn slaapkamer. Overal is sneeuw. Het is zo koud...

‘Sofie!’ hoor ik en mijn hart slaat over. Tommy! Hij komt me wakker maken uit de droom. *Wordt wakker, Sofie! Kom op!*

‘Sofie, hoor je mij?’ roept mijn broertje en ik wil knikken, antwoorden, ontwaken. Het lukt alleen allemaal niet.

‘Alsjeblieft, Sofie!’ hoor ik de stem van mijn oma roepen. Waarom klinken ze zo smekend?

‘Sofie? Kindje?’ De stem van mijn opa klinkt verdrietig en dan realiseer ik me dat ik niet meer aan het rollen ben. Waarom kan ik dan niks zien? Wat is dit voor rare bewustzijnstoestand?

Ergens voel ik dat ik word opgetild. Iemand draagt me. Waar gaan we heen?

Eindelijk – eindelijk – kan ik mijn ogen opendoen en ik zie de openhaard. Het vuur maakt een knapperend geluid en geeft een heerlijke warmte af. Ik lig onder een superzachte, dikke deken. Hier ben ik zeker in slaap gevallen. Ach, het maakt ook niet uit waar ik precies gedroomd heb. Ik ben eindelijk wakker.

Ik probeer van de bank af te stappen, maar grijp met mijn linkerarm onmiddellijk naar mijn hoofd, waarna ik het uitschreeuw van de pijn. Mijn rechterarm krijg ik niet omhoog, die zit in een mitella en doet bijna net zoveel pijn als mijn hoofd.

‘Sofie!’ Mijn opa en oma komen aangerend.

‘Blijf liggen, Schatz,’ zegt mijn opa. ‘Je hebt een flink ongeluk gehad. Niemand begrijpt hoe je die val hebt kunnen overleven.’

‘Val?’ vraag ik en ik krijg een brok in mijn keel. ‘Het is echt gebeurd?’

Mijn oma knikt met tranen in haar ogen.

‘Je leeft nog!’ klinkt er in de verte en Tommy komt op me afgerend.

‘Tommy, voorzichtig! Je zus heeft veel pijn en moet rusten van de dokter,’ zegt mijn opa waarschuwend.

‘Tommy!’ roep ik uit. ‘O, Tommy, blijf alsjeblieft zoals je bent. Verander alsjeblieft nooit door mijn schuld in Tom.’

‘Wie is Tom?’ vraagt mijn broertje verward.

Mijn blik valt op Tommy’s rendierknuffel, die hij onder zijn armen heeft geklemd.

De aanblik van mijn broertje breekt me en ik begin te huilen. ‘Het spijt me zo. Alles wat ik heb gezegd, ik meende het niet.’

‘Dat weten we, Liebling,’ zegt mijn oma sussend.

‘Ga nooit weg met ruzie, zei mama altijd. Het kan zomaar de laatste keer zijn dat je elkaar spreekt.’ Ik herhaal de woorden van mijn moeder en laat ze tot me doordringen. Het is precies wat ik heb gedaan bij mijn ouders en nu bijna opnieuw, bij mijn opa, oma en broertje.

‘Ze was een wijze vrouw, jullie moeder,’ zegt mijn oma trots en ze veegt een traan van haar gezicht.

‘Ik ben zo egoïstisch geweest,’ geef ik toe. ‘Jullie zijn net zo goed twee dierbaren verloren en toch doen jullie je best om er een mooie kerst van te maken.’

‘Je had wel gelijk,’ zegt mijn opa dan. ‘We zouden niet alleen met kerst aandacht aan dierbaren moeten schenken, maar het hele jaar door.’

Ik knik instemmend. 'Al betekent dat niet dat Kerstmis verpest is als sommige dierbaren er nooit meer bij zullen zijn,' vul ik hem aan. 'Het is een moment om dierbaren te herinneren en aandacht te geven aan degenen die er nog zijn.'

'Juist,' zegt oma en ze legt haar hand tegen mijn wang.

'Ik hou van jullie,' zeg ik snotterend.

'Wij ook van jou,' zegt mijn opa en hij geeft me een kus op mijn wang.

Mijn broertje loopt ergens naar toe en komt dan terug met iets in zijn handen.

'Hier, deze wil je vast hebben.' Tommy houdt de sneeuwbol op.

Ongelofelijk, hoe heeft dit ding de val kunnen overleven? Dit kan niet... Ik pak de sneeuwbol stevig vast en wil ermee schudden, maar dan zie ik tot mijn verbazing dat het in de bol al aan het sneeuwen is.

'Heb jij ermee geschud?' vraag ik aan Tommy, maar hij schudt zijn hoofd.

Met grote ogen staar ik naar mijn sneeuwbol en ik hoor mijn vaders stem in mijn hoofd. *Misschien gaat de sneeuwbol wel uit zichzelf sneeuwen.* En dan hoor ik mijn moeders stem en zie hoe ze vanmiddag naar de sneeuwbol wees. *We zullen altijd dichtbij zijn, dat weet je toch, hè?*

Ik ben nooit echt alleen, ook al is het kerstgemis er altijd. Ik kijk op naar mijn opa, oma en broertje en glimlach naar ze. 'Fijne kerst.'